

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrlet 1 K. Naročnina za Nemčijo 6 K, za druge izvenavstrijske dežele 8 K. Kdor hodi sam po ureja, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Katoškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Poslanostni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5, sprejema naročnine, misete in reklamacije.

Za inserate se pošilja od vsotopne petičevre za enkrat 18 vin, za dva dni 24 vin, za tri dni 30 vin, za štiri dni 36 vin, za pet dni 42 vin, za šest dni 48 vin, za sedem dni 54 vin, za osem dni 60 vin, za devet dni 66 vin, za deset dni 72 vin. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 5 vin. Parte in zbiranje vsaka petičevra 24 vin, listje in Poslano 36 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Naše čete v Italiji.

Obletnica laške vojne napovedi.

„Laški kralj mi je napovedal vojsko.“ S temi kratkimi, a značilnimi besedami, iz katerih zveni vse ogorčenje nad laško nezvestoto in nepoštenostjo, je naznanil naš presvitli cesar svojim narodom, da mu je Lah dne 23. majnika preteklega leta napovedal vojsko. Zadnji torek smo torej obhajali obletnico.

Ce se ozremo nazaj v preteklo leto, objokujemo smrt marsikaterega naših hrabrih vojakov, ki je moral v bojih z Italijani storiti smrt za domovino. Skoda je vsakega, toda to zavest imamo, da njihova kri ni tekla zaman. Njihovo junaštvo je zadržalo dohod Italijanov na našo zemljo. Petkrat so poskusili predreti naše vrste, toda petkrat so bili odbiti. Naši so vstrajali, študi je bil Lah mnogo močnejši.

Mi Slovenci in Hrvati imamo tudi slaven delež na izvršeni obrambi. Lah je nameraval, kakor vemo, skozi Gorico korakati na Dunaj ter se v Trstu in Ljubljani le toliko ustaviti, da bi malo pojužinal. Tedaj je naš cesar poklical polke iz Dalmacije, iz Kranjske in Štajerske, da branijo ogroženo domovino. polki, ki so stali takrat v Galiciji, so smatrali ta poziv za darilo in dobroto ter se izkazali hvaležne in vredne. Pod vrhovnim vodstvom presvetlega nadvojvode Evgena in pod neposrednim poveljstvom hrvatskega generala Boroeviča so zadrževali celo laško armado, ki je hotela čez Sočo ter jo ob priliki tudi pošteno naklestili. Na Doberdobju je bil uradno pohvaljen 87. spodnještajerski pešpolk, pri Oslavju 17. kranjski pešpolk in tudi drugi naši polki niso zaostajali v hrabrosti in z uspehi. Kar pa so storili bratje Dalmatinci na Podgori in pri Plaveh, o tem govori že ves svet, najbolj pa Italijani.

In te dni obhajamo obletnico. Hvala dobremu Bogu, obhajamo jo s povzdignjenimi sreji. Naša ar-

mada je ravno te dni ojačila obrambo nasproti Italiji ter začela napadati in prodirati. Uspehi niso ostali. Vsako vojno poročilo nam prinese vest o novih uspehih na naši strani in o novih izgubah na laški. V Tirolih, kjer se ob levi strani armadne skupine, kateri poveljuje naš bodoči cesar, priljubljeni nadvojvoda Karl Franc Jožef, bori tudi naš graški armadni zbor — torej tudi naši slovenski fantje in možje — smo prekoricali že laško mejo ter si pridobili na laški zemlji prostora.

Lahi so nameravali dan 23. maja obhajati zelo slovesno in sumno. Toda dogodki v južnih Tirolih so jim vzeli veselje. Vse slavnosti, veselice in zborovanja so odpovedali. S strahom gledajo proti tirolski meji, odkoder beži na tisoče beguncev v gornjeitalijanska mesta ter prosijo kruha in strehe... Begunci — to so slavnostni gosti pri slovesnostih na čast vojni obletnici.

Dal Bog popolno zmago našem orožju!

Delavnica za invalide.

Po vrlo urejevanem koroškem „Miru“ prinašamo:

Pri Dunaju je zadnje leto nastalo čisto posebno mesto z novimi poti, vrtnimi nasadi in drevjem. Prebivalci tega mesta štejejo sedaj 4000, vsi so vojni invalidi z eno roko, eno nogo, mrtvoudi. Nad 100 kolib se v enakomerni razdalji razprostira na veliki ravnini in sredi njih se dviga prostorna lesena cerkev, na zunaj z eternitom pokrita. Invalidi, ki se tu nahajajo, so takšni, s katerimi imajo še kake opravke zdravniki ali pa se pripravljajo na nov poklic v čisto novih razmerah. Če je vojak izgubil kak ud, roko ali nogo, dobi umeten nadomestni ud, ki se imenuje proteza. Invalide poučujejo pred vsem v tem, kako da se rabijo umetni udje in kako jih morejo, če ni kaj v redu, sami popraviti.

Pohabljenici z eno nogo znajo že po dveh dneh s pomočjo palice prav dobro hoditi. Po velikem delu kolibe niso nič drugega kakor zelo prostorne delav-

nice, v katerih se invalidi za vse mogoče poklice zopet urijo. Marljivost Avstrijca je tu napravila zavod, kakor ga ni enakega v Evropi. Nič manj kakor 40 delavnic za vsa mogoča rokodelstva se vrsti tu druga za drugo. Tukaj se vidi, kako je zdravilstvo v zvezi z moderno tehniko čudovito napredovalo.

Te takomenovane invalidske šole imajo več ali manj dvojni namen. Če so invalidi odpuščeni iz bolnišnice, ostanejo pogostoma deli rok in nog mrtvi in če potem človek sistematično ne vadi teh mrtvih udov, tako se udje vedno bolj pohabijo in človek postane za vsako delo nezmožen. Zato ima del teh šol namen, da pomaga pohabljenca napraviti ude zopet gibljene. Če prideš n. pr. v mizarstvo delavnico, mrgoli tam kakor v mravljinjaku. Vsak mož ima poseben oblič z nastavkom, tako da more nastaviti tudi mrtvo roko. Z vednim gibanjem z obličem pride tudi v ude mrtve roke nekaj življenja, vedno več, roka se krepi, kos za kosom se odstranjuje od nastavka, dokler roka ni zopet popolnoma gibljena in oblič normalen.

Posebna delavnica z najmodernejšimi stroji je zopet za take, ki se hočejo v mizarstvu popolnoma izučiti. V šestih mesecih, navadno pod navodili kakega mojstra, se invalid toliko izuči, da si more tako precej služiti vsakdanji kruh.

Cele tri ure, pripoveduje neki mož o svojem ogledovanju teh delavnic, sem romal iz delavnice v delavnico. Tu je čevljarija, kjer neki Predaržan prav veselo nabija podplate in z eno roko izborno suče čevljarsko orodje in uporablja čevljarske stroje. Potem so tapetne vadnice, kjer celo enoroki s pomočjo bleščaste nastavka čisto dobro opravljajo tapetarsko delo. Našel sem enoročnega staveca, ki je na vprašanja, kako da gre, odgovoril, da prav izborno. Upal je celo, da bo z eno roko zopet lahko postal strojni stavec. V fotografski šoli je bil celo mož z eno roko in eno nogo, ki je svoj posel prav dobro razumel. So tudi posebne, risarske, modelirske in podobarske šole. Tam sem videl nekega Slezijskega, ki je izprva skoro obupal. Hotel se je umoriti, pa po daljšem prigo-varjanju je poizkušal slikati z eno roko. Od tedaj so pretekli trije meseci in danes je mož prav dobre volje, slika pridno in dela najlepše risbe. S potrpežljivostjo in vstrajnostjo gre vse.

Zelo zanimiva je tudi šola enorokih za pisanje. Učitelj sam je enorok, ki ne uči ljudi samo pisati, ampak jim kaže tudi praktične prijeme, kako si sami lahko obujejo čevlje, hlače in suknjo. V tem od-

LISTER.

V društvu.

Črtica; spisal Ivan Solnce.

Sestnajstletni Mihael Brumen je gledal svet že skozi svoja lastna očala. Oče Janez je bil mrtev, mati Ana je ostala vdova, in tako je moral začeti Mihael samostojno misliti in preudarjati, kako mu je gospodariti z očetovim posestvom.

Kadar so se v nedeljo popoldne shajali vaški fantje pri Zdravčevem Karlu, mu je jasno stopalo pred dušo prepričanje, da ne spada več v njihov krog. Njih pogovor mu je bil preotročji, prelahkomiseln. A tudi med može, ki so se zbirali najraje pri starem Mlinarju, še si ni prav upal. Tiho bi moral med njimi sedeti in zdelo se mu bi, da ga vprašajo z očmi: Kaj pa to drevesce med stariimi hrasti? Vendar pa je bil prepričan, da je njegovo mesto med njimi, ki govorijo resno in tehtno ter gledajo naprej.

Ostal je torej doma ter vzel v roke časnik, ki še ga ni imel časa prečitati. V nedeljo bo pri cerkvi sv. Marka društveno zborovanje. Ni še bil pri nobenem takem zborovanju. Sedaj je gospodar in treba je, da vidi in čuje, kaj se po svetu godi. V nedeljo bo šel v društvo.

Vedernice so minile. Mihael Brumen je stopil iz cerkve, si otepel zaprašena kolena ter si popravil

klobuk. Gospod kaplan je hitel v župnišče, da je površna suknja v zraku letela za njim. Pred šolo pa je stal mladi učitelj Strelec s pevskimi notami pod pazduho ter z zadovoljstvom gledal ljudi, ki so se vsipavali iz cerkve. Ljudje so se mirno pogovarjali med seboj ter čakali. Le nekaj otrok je oziraje se na vse strani in se sladko smeječ odhajalo ter z glasnimi koraki nedeljskih čevljev ubralo svoja pota proti domu. Gospod kaplan je stopil iz župnišča v navadni obleki, brez talarja. Med ljudstvom pred cerkvijo se je zganilo:

„Ze gredo! Pojdimo!“ V manjših in večjih skupinah so se ljudje spuščali proti Kocmutu, kjer je bila društvena dvorana. Mihael Brumen je šel sam. Bil je vznemirjen. Šel je prvokrat pot v društvo. Ni bil ud. Ali bo ga kdo kaj izpraševal? Hudega ne more biti. Nekaj mu je govorilo, da mora iti to pot. Obrniti bi se ne mogel več.

V društveni dvorani se je postavil ob zadnjo steno. Njegovo radovednost, ki ga je silila naprej, je premagala umljiva nesigurnost ob prvem občisku. A oko se mu je na široko odprlo ter se hlasno napajalo z novimi slikami in prizori.

Na odru je stal Košarjev Jernej, društveni predsednik, ter resno gledal proti gospodu kaplanu, ki se je posvetoval z učiteljem Strelecem zaradi petja. Košarjev Jernej je bil sobni slikar in je več čital kakor drugi ljudje. Slovensčino je govoril tako pravilno kakor gospod kaplan na prižnici. Solski otroci so se radi norčevali iz njegove skrbno počesane govornice. Mihael Brumen ga je spoznal, ko je prišel k njim

iskat narodnih noš, starih slik in drugih starin za Zgodovinski muzej v Mariboru. Ni razumel, kaj je govoril, toda dobil je utis, da so bili njegovi nazori modri, višji od nazorov, ki jih je slišal vsak dan ter da Košarjev Jernej res ve in blažje čuti ko mnogi drugi. In njegova pravilna govornica se mu ni zdelala več čudna. Pristojala mu je dobro kakor nedeljska suknja.

Okoli gospoda kaplana in učitelja so se začeli zbirati pevci in pevke. Čiričev Francelj je pačil svoj obraz, krivil zgornji del svojega telesa in za vsako besedo se mu je okolica, ki ga je slišala, nasmejala. Mihael Brumen ga je dobro poznal. Hodil je mimo njihove hiše k maši. Mihael Brumen še je bil majhen in gledal je preko plotu na cesto ljudi, ki so šli mimo. Prišel je tudi Čiričev Francelj, stopil k njemu ter ga vprašal, kako se piše. Mihael mu je že vedel odgovoriti na vprašanje. Tedaj mu je Čiričev Francelj rekel: Jaz pa sem čiričarj, v naši fari največji gospod. To so bili menda prvi rimani stavki, ki ga jih ni naučila mati. Zapomnil si jih je za vedno.

Zelo važnega se je delal Stramičev Jože. Vzel je gospodu učitelju pesmarice in sekirice, jih s strokovnjaškim očesom prelagal, listal in nanovo urejeval. Večkrat je pogledal čez ljudi proti zadnjemu oknu in se nasmehnil. Tam so stali sosedni fantje in dekleta. Bil je zadovoljen, da so ga opazovali. Ugaljal pa je Mihaelu Farkašev Jože, ki je tudi stal med pevci. Ravne postave, resnega obraza je s svojim velikim žarkim očesom mirno gledal po celi dvorani. Kakor da bi vsak dan imel toliko ljudi pred seboj,